

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату України
від 23.01.2013 № 16

**Методологічні положення
щодо визначення неформальної зайнятості населення**

Київ - 2013

Методологічні положення щодо визначення неформальної зайнятості населення (далі - Методологічні положення) розроблені з метою створення методичного забезпечення щодо оцінювання обсягів неформальної зайнятості, в тому числі зайнятості у неформальному секторі економіки, на базі результатів вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, що проводить Держстат України на регулярній основі.

Методологічні положення базуються на сучасних міжнародних стандартах у сфері статистики праці, зокрема резолюціях міжнародних конференцій статистиків праці, з урахуванням національного досвіду щодо вивчення й аналізу показників зайнятості.

Документ містить визначення основних понять і термінів, опис міжнародних стандартів та розроблених на їх основі національних статистичних критеріїв, інформаційної бази, отриманої за результатами модульного вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань неформальної зайнятості, та порядку розрахунку й аналізу показників зайнятості у неформальному секторі та неформальної зайнятості на основі цього обстеження.

Методологічні положення підготовлені провідним науковим співробітником Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи Л.Г. Ткаченко та фахівцями департаменту статистики праці Держстату України І.В. Сенік, А.В. Солоп, Л.А. Неверовською, Н.О. Кобрянською.

Методологічні положення призначені для використання фахівцями органів державної статистики.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Держстату України (протокол від 25 грудня 2012 року № 15).

ЗМІСТ

	стор.
I. Загальні положення	4
II. Визначення термінів.....	6
III. Сучасні стандарти Міжнародної організації праці щодо статистичного вимірювання зайнятості у неформальному секторі економіки та неформальної зайнятості	7
3.1 Міжнародне статистичне визначення зайнятості у неформальному секторі економіки.....	7
3.2. Міжнародне статистичне визначення неформальної зайнятості....	8
IV. Джерела інформації та національні особливості визначення зайнятості у неформальному секторі економіки та неформальної зайнятості	9
V. Основні відносні показники, що характеризують зайнятість населення у неформальному секторі економіки та неформальну зайнятість	13
VI. Приклад розрахунку.....	15
Перелік джерел.....	16
Додатки	17

I. Загальні положення

Формування політики у сфері ринку праці потребує наявності надійних статистичних даних не лише про обсяги попиту та пропозиції робочої сили, а й щодо сегментації зайнятості населення за секторами економіки та характером праці. Зобов'язання Міжнародної організації праці (МОП) та країн-членів щодо забезпечення гідної праці для всіх категорій зайнятих зумовлюють необхідність розробки інтеграційної стратегії щодо найбільш уразливих та незахищених форм зайнятості.

Найбільший дефіцит гідної праці існує там, де робота виконується поза сферою правових та інституційних рамок. Це зумовлює особливу актуальність статистичного дослідження всіх форм зайнятості, які не охоплюються зовсім або охоплюються неповною мірою чинним трудовим законодавством чи іншими нормативно-правовими актами.

На 90-й сесії Міжнародної конференції праці (червень 2002 р.) було ухвалено *Резолюцію про гідну працю та неформальну економіку*, де під неформальною економікою мається на увазі будь-яка економічна діяльність працівників або виробничих одиниць, що за законодавством або на практиці не охоплена або недостатньо охоплена формальними нормами. Така діяльність перебуває за межами сфери дії законодавства, оскільки не регулюється на законодавчому рівні, або законодавчі норми існують, але на практиці не виконуються чи їх дотримання надто обтяжливе. Водночас Резолюція зазначає, що неформальну економіку слід відрізнити від злочинної та нелегальної діяльності (наприклад виробництво та контрабанда наркотиків), оскільки останні є предметом кримінального права і не відносяться до сфери регулювання трудового чи господарського права.

Для статистичних цілей концептуально вирізняють зайнятість у неформальному секторі (ця концепція базується на ознаках підприємств) і неформальну зайнятість (ця концепція базується на ознаках роботи/робочих місць). За висновками МОП, зайнятість у неформальному секторі найбільше поширена в країнах з недостатньо розвинутими економіками, що неспроможні забезпечити адекватну зайнятість і соціальний захист від безробіття, насамперед у країнах зі швидко зростаючим населенням. Типовими видами діяльності неформального сектора є неоплачувана робота в сімейному бізнесі, випадкова оплачувана робота, надомна робота, вулична торгівля.

Неформальна зайнятість існує як у неформальному, так і у формальному секторах економіки. Вона охоплює всі види нестандартної роботи і включає всіх зайнятих, які юридично або фактично не є суб'єктами національного трудового законодавства, системи оподаткування доходів та соціального захисту. Сучасна глобалізована економіка зумовлює подальшу «неформалізацію» зайнятості навіть у розвинутих країнах через поширення тимчасової роботи, зайнятості неповний робочий час, дистанційної роботи, субконтрактів та інших форм гнучкої зайнятості. Стосовно країн з перехідними економіками експерти називають головними факторами поширення неформальної зайнятості

намагання ухилитися від високого фіскального навантаження податками та соціальними внесками (у тому числі шляхом приховування частини зарплат) та недовіру до органів державного управління.

Незважаючи на різноманіття проявів, спільною «базовою» рисою неформальної зайнятості є вразливість, оскільки ці особи не мають доступу до сучасного ринку капіталів, формальної системи виробничого навчання, соціального страхування та юридичного захисту. Тому статистичне спостереження неформальної зайнятості має важливе значення не лише для вдосконалення політики зайнятості та статистики національних рахунків, а й для формування та реалізації програм подолання бідності, сприяння розвитку малого та середнього підприємництва, зростання продуктивності та соціально-економічної стратегії розвитку загалом, зокрема створення нових робочих місць.

Рівень неформальної зайнятості включено до системи індикаторів гідної праці за ключовим виміром «Можливості зайнятості», оскільки цей показник є важливим індикатором якості зайнятості як для розвинутих та перехідних країн, так і для країн, що розвиваються.

З 2000 року по теперішній час дані щодо зайнятості населення у неформальному секторі економіки отримуються за результатами вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (далі – обстеження ЕАН), на основі відповідної методики.

II. Визначення термінів

Безкоштовно працюючі члени сім'ї – особи, які працюють без оплати на сімейному підприємстві, що очолює родич (у випадку, якщо ця діяльність відноситься до економічної).

Зайнятість – економічна діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Наймани працівники – особи, які уклали письмовий (або усний) трудовий договір (контракт) з адміністрацією підприємства, установи, організації, фізичною особою про умови й оплату трудової діяльності.

Робоче місце – місце застосування праці працівників у юридичних осіб відповідно до штатного розпису, фізичних осіб-підприємців та їх працівників, самостійно зайнятих (далі - самозайняті) осіб-платників податку з доходів фізичних осіб.

Роботодавці – особи, які працюють на власному підприємстві із залученням на постійній основі найманих працівників.

Робота (зайняття) – будь-яка діяльність у межах виробництва, визначена Системою національних рахунків (СНР), яка охоплює все ринкове виробництво, а також деякі види неринкового виробництва.

Робота на власному підприємстві – робота, винагорода від якої прямо залежить від прибутку або можливості його одержання.

Робота за наймом – така робота, при якій особа укладає явний (письмовий або усний) трудовий договір, що гарантує їй базову винагороду, яка прямо не залежить від доходу одиниці, де вона працює (ця одиниця може бути підприємством, корпорацією, державним закладом чи домашнім господарством).

Самостійно зайняті – особи, зайняті індивідуальною (самостійною) трудовою діяльністю, яку здійснюють самостійно, тобто без залучення постійних найманих працівників.

Виробничий кооператив – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності з метою одержання прибутку на засадах їх обов'язкової трудової участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

III. Сучасні стандарти Міжнародної організації праці щодо статистичного вимірювання зайнятості у неформальному секторі економіки та неформальної зайнятості

3.1 Міжнародне статистичне визначення зайнятості у неформальному секторі економіки

Резолюцією щодо статистики зайнятості в неформальному секторі, прийнятою 15-ю Міжнародною конференцією статистиків праці у 1993р., визначено, що неформальний сектор охоплює усі робочі місця на підприємствах неформального сектора, або всіх осіб, які впродовж визначеного періоду були зайняті на підприємствах неформального сектору, незалежно від їх статусу зайнятості та від того, було це їх основною чи додатковою роботою.

Визначення неформального сектора базується на характерних особливостях виробничих одиниць (підприємств), що згідно з термінологією та класифікаціями Системи національних рахунків є некорпоратизованими приватними підприємствами та утворюють частину сектора домогосподарств.

Некорпоратизовані приватні підприємства – це виробничі одиниці, що не становлять юридичної особи, окремої від своїх власників; основні засоби та інші активи належать не виробничим одиницям, а їх власникам; такі виробничі одиниці не можуть від свого імені взаємодіяти з іншими виробничими одиницями, брати участь у трансакціях, укладати угоди або брати якісь зобов'язання.

До неформального сектора відносять незареєстровані та/або дрібні за розміром некорпоратизовані приватні підприємства, що виробляють товари, послуги для продажу чи обміну. Зазвичай це маломасштабна діяльність із низьким рівнем організації; трудові відносини базуються здебільшого на нерегулярній зайнятості, родинних або особистих стосунках.

Серед підприємств неформального сектора вирізняють два типи:

1) неформальні підприємства осіб, які працюють за власний рахунок – залежно від національних умов усі або тільки ті, що не зареєстровані відповідно до вимог національного законодавства (господарського, комерційного, податкового, соціального права тощо);

2) підприємства неформальних роботодавців, що відповідають одному чи більше з трьох нижче наведених критеріїв:

- дрібний розмір підприємства за числом зайнятих (розмір може визначатися за кількістю постійних найманих працівників, або за загальною кількістю найманих працівників, або за загальним числом працівників, включаючи самого підприємця, партнерів по бізнесу та членів сім'ї, що беруть участь у виробництві, допомагають у власній справі);

- відсутність реєстрації підприємства;

- відсутність реєстрації найманих працівників підприємства (відсутність трудових угод, що передбачають сплату роботодавцем податків та внесків по соціальному страхуванню та захист з боку трудового законодавства).

3.2. Міжнародне статистичне визначення неформальної зайнятості

Статистичне вивчення неформальної зайнятості на міжнародному рівні регулюється *Методологічними положеннями щодо статистичного визначення неформальної зайнятості (далі – Положення)*, що прийняті 17-ою Міжнародною конференцією статистиків праці (МКСП) у 2003р. Зазначені методологічні положення мають на меті розвиток національних визначень неформальної зайнятості та забезпечення міжнародної співставності отриманих статистичних даних.

Визначення неформальної зайнятості здійснюється шляхом аналізу інформації про зайнятість населення за типами виробничих одиниць та типом роботи (робочих місць).

Тип виробництва визначається на основі форм господарювання та інших відповідних характеристик, а тип роботи (робочого місця) на основі статусу зайнятості та інших характеристик роботи (формальний чи неформальний характер).

Таким чином, відповідно до Положень 17-ої МКСП **неформальна зайнятість** визначається як загальна кількість неформальних робочих місць на підприємствах формального чи неформального секторів або у домогосподарствах впродовж звітного періоду.

Відповідно до статусу зайнятості вона охоплює такі категорії зайнятих:

- осіб, які працюють за власний рахунок (самозайнятих), та роботодавців, які працюють на власних підприємствах у неформальному секторі;
- безкоштовно працюючих членів сімей, незалежно від того, працюють вони на підприємствах формального чи неформального секторів;
- найманих працівників, які виконують неформальні роботи, тобто не охоплені правовим чи соціальним захистом як працюючі особи, не мають права на інші пільги, пов'язані із зайнятістю (наприклад завчасне повідомлення про звільнення, вихідна допомога, щорічна оплачувана відпустка або лікарняний), а також наймані домашні працівники у домогосподарствах;
- членів неформальних виробничих кооперативів;
- самозайнятих працівників, що виробляють товари виключно для власного кінцевого споживання домогосподарства (якщо вони враховуються в зайнятому населенні).

Слід зазначити, що в Україні остання категорія не входить до складу зайнятого населення.

IV. Джерела інформації та національні особливості методології визначення зайнятості у неформальному секторі економіки та неформальної зайнятості

Основним джерелом офіційних національних даних щодо неформальної зайнятості МОП визначає обстеження робочої сили або інші подібні обстеження на базі домогосподарств, що повинні містити запитання для отримання необхідної інформації. Хоча такі обстеження внаслідок недостатньої відвертості респондентів можуть надавати дещо занижену оцінку масштабів неформальної зайнятості (це загальна проблема всіх методів прямого вимірювання), лише вони дають змогу ідентифікувати неформальну зайнятість згідно з встановленими критеріями, і, що надзвичайно важливо для формування політики, визначити соціально-демографічні та соціально-економічні характеристики залучених груп населення. Крім того, офіційне статистичне спостереження економічної діяльності в секторі домогосподарств традиційними методами неможливе внаслідок відсутності первинних форм обліку та повної системи рахунків.

В Україні для визначення показників зайнятості та безробіття використовуються матеріали обстеження ЕАН.

У 1995–1998 рр. обстеження проводилися раз на рік, 1999–2003рр. – щоквартально (в останньому місяці кожного кварталу), а з січня 2004р. – щомісячно.

Звітним періодом обстеження є календарний тиждень (з понеділка по неділю), що включає 15 число місяця.

Обстеження проводяться за місцем постійного проживання населення спеціально підготовленими працівниками (фахівцями з інтерв'ювання) шляхом безпосереднього опитування населення. Базою проведення обстежень є сукупність домогосподарств, відібраних в усіх регіонах країни на науково обґрунтованих засадах. Опитуванню підлягають члени домогосподарства у віці 15–70 років, які постійно проживають у цьому домогосподарстві, незалежно від наявності реєстрації та її характеру.

Основні визначення та поняття обстеження ЕАН ґрунтуються на рекомендаціях МОП і стандартах, прийнятих у статистичній практиці країн Європейського Союзу, а також ураховуються особливості національної законодавчо-нормативної бази.

У рамках обстеження ЕАН зайнятими вважаються особи віком 15–70 років, які:

а) упродовж обстежуваного тижня працювали хоча б 1 годину:

- за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вигляді, індивідуально (самостійно), в окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві;

- працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;

б) були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин (відпустки, вихідні дні, тимчасова непрацездатність тощо).

Зайнятість означає не тільки роботу за заробітну плату (за наймом), але також і заради одержання прибутку чи сімейного доходу на власному підприємстві, включаючи виробництво в особистому селянському господарстві з метою ринкової реалізації виробленої продукції.

Особи, які працюють в особистому селянському господарстві виключно для забезпечення потреб свого домогосподарства, не відносяться до зайнятого населення.

До складу зайнятого населення також не включаються особи, які виконують неоплачувану громадську чи добровільну роботу, та особи, які виконують тільки домашні обов'язки.

На основі даних обстеження ЕАН визначається зайнятість населення у неформальному секторі економіки.

З метою розширення рамок аналізу, у частині визначення неформальної зайнятості населення й опрацювання майбутньої програми обстеження ЕАН, зокрема щодо зайнятості населення, у I кварталі 2012 р. було проведено модульне вибіркове обстеження населення (домогосподарств) з питань неформальної зайнятості (далі - модульне обстеження). Обстеження проводилось в як модуль до обстеження ЕАН, що дозволило дослідити питання щодо неформальної зайнятості населення на підставі зміненої послідовності запитань стосовно зайнятості осіб, а також уведення додаткових запитань щодо соціальної захищеності працівників, місцезнаходження робочого місця тощо.

Базовою інформацією для визначення загального обсягу неформальної зайнятості, у тому числі зайнятості у неформальному секторі, є статус зайнятості респондента.

Програмою модульного обстеження передбачалося визначення таких категорій зайнятих:

- найманий працівник, який виконує роботу за заробітну плату, винагороду грошима або натурою;
- роботодавець, який працює на власному підприємстві із залученням на постійній основі найманих працівників;
- особа, яка наймає працівників періодично (час від часу);
- самозайнятий, який працює самостійно без залучення найманих працівників;
- безкоштовно працюючий член сім'ї, який допомагає на підприємстві або у власній справі, що належить будь-кому з членів родини;
- особа, яка працює спільно з партнерами для ведення виробничої або іншої господарської діяльності (члени виробничих кооперативів відповідно Класифікації статусу зайнятих, прийнятої на 15-ій МКСТ).

До зайнятих на підприємствах неформального сектора відносяться особи, які працюють на незареєстрованих некорпоративованих приватних

підприємствах (без статусу юридичної особи) та утворюють сектор домашніх господарств, що виробляють товари (послуги) для продажу чи обміну.

Для визначення респондентів, зайнятих у неформальному секторі економіки на основі обстеження ЕАН або модульного обстеження здійснюється наступне.

1. Спочатку за допомогою перших шести запитань анкети визначаються особи, які мали будь-яку оплачувану роботу або прибуткове заняття.

Для осіб, які працювали в особистому селянському господарстві та займалися іншою подібною діяльністю (робота на дачній, присадибній чи городній ділянці) за допомогою запитання "Як використовується отримана Вами продукція?" визначається характер цієї роботи щодо ринкової спрямованості.

Якщо продукція використовувалася для продажу чи обміну, то ця діяльність вважається ринковою і такі особи відносяться до зайнятих.

Особи, які працювали в особистому селянському господарстві, на дачній, присадибній, городній земельних ділянках лише для задоволення потреб власного домашнього господарства, не відносяться до зайнятих, тому, що їх діяльність не може бути визначена як ринкова.

2. Потім серед зайнятих осіб, визначаються ті, що працювали на некорпоративованих приватних підприємствах (без статусу юридичної особи), що за своїм розміром відносяться до сектора домашніх господарств.

В рамках програми обстеження ЕАН до зайнятих в секторі домашніх господарств відносяться самозайняті без утворення юридичної особи, наймані працівники, які працювали у фізичних осіб-підприємців або у домогосподарствах окремих громадян, особи, що працювали в особистому селянському господарстві, на дачні присадибній, городній ділянках з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності. Для цього використовуються відповіді респондентів на запитання Анкети "Укажіть, будь ласка, форму господарювання підприємства (установи, організації), де Ви працювали".

3. На останньому етапі з числа осіб, зайнятих на некорпоративованих приватних підприємствах, визначаються ті, що працювали на незареєстрованих підприємствах. До них відносяться особи, що на запитання Анкети "На яких умовах здійснюється діяльність підприємства, де Ви працюєте, власної справи, господарства?" вибрали варіанти відповідей: "Реєстрація на стадії оформлення", "Не потребує реєстрації" або "Поки що ніяк не зареєстроване".

Респонденти, які на зазначене запитання вказали відповіді: "З реєстрацією підприємства – юридичної особи" та "З реєстрацією підприємницької діяльності фізичної особи (через патентування, отримання дозволу, ліцензії, свідоцтва або інших подібних документів)", уважаються зайнятими на зареєстрованих підприємствах.

Запитання Анкети щодо місцезнаходження робочого місця використовується виключно для отримання характеристик неформально працюючих осіб, зокрема отримання інформації щодо таких категорій як

надомники (особи, що працюють вдома), вуличні торгівці тощо.

Порядок визначення осіб, зайнятих у неформальному секторі економіки, представлено у додатку 1.

Для визначення неформальної зайнятості населення використовувалися такі запитання щодо найманих працівників:

⇒ "Чи сплачує Ваш роботодавець за Вас єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (відповідь "Ні");

⇒ "Чи маєте Ви право на оплачувану щорічну відпустку?" (відповідь "Ні");

⇒ "У випадку хвороби, чи маєте Ви право на оплачуваний лікарняний ? (відповідь "Ні") .

Запитання Анкети щодо умов найму на роботу (письмовий трудовий договір чи усна домовленість) використовується лише для отримання додаткових характеристик, оскільки більшість осіб, які не мають будь-яких соціальних гарантій працюють за усною домовленістю.

Порядок визначення неформальної зайнятості населення наведено в додатку 2.

Для всіх інших категорій зайнятих для характеристики неформальності їх діяльності використовується статус зайнятості та характеристика підприємства, на якому виконується робота.

Зазначені запитання-фільтри ставились у модульному обстеженні як щодо основної, так і додаткової роботи. Проте, як показали його результати, кількість осіб, які мали додаткову роботу та ще й відповідали критеріям щодо неформальної зайнятості, є незначною. Тому обсяги неформальної зайнятості в рамках цих методологічних положень визначаються за лише основною роботою.

V. Основні відносні показники, що характеризують зайнятість населення у неформальному секторі економіки та неформальну зайнятість

З урахуванням рекомендацій 17-ої МКСП та національних особливостей для вимірювання неформальної зайнятості в Україні враховуються такі категорії зайнятого населення:

- самозайняті та роботодавці, які працювали на підприємствах неформального сектора;

- особи, які працювали спільно з партнерами, діяльність яких була незареєстрована, тобто були членами неформальних виробничих кооперативів (зазначена категорія через незначну кількість осіб у рамках цих положень уключена до категорії самозайнятих);

- працювали безоплатно на підприємствах формального або неформального сектора;

- наймані працівники формального та неформального секторів, якщо вони відповідали хоча б одному з наведених критеріїв:

- роботодавець не сплачує за них єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- не мають права на щорічну відпустку;
- не мають права на оплачуваний лікарняний.

До осіб, які мають формальну зайнятість, належать:

- самозайняті та роботодавці, які працювали на підприємствах формального сектора;

- особи, які працювали спільно з партнерами з реєстрацією своєї діяльності (були членами зареєстрованих виробничих кооперативів);

- наймані працівники, за яких роботодавець сплачує єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та які мають право на щорічну відпустку й оплачуваний лікарняний.

Структура зайнятого населення за типами виробничих одиниць і робочими місцями згідно зі статусом представлена у наведеній нижче таблиці.

Тип виробничих одиниць	Робочі місця згідно зі статусом зайнятості						
	самозайняті (уключаючи осіб, що працювали спільно з партнерами)		роботодавці		безкоштовно працюючі члени сім'ї	наймані працівники	
	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Підприємства формального сектора					1	2	
Підприємства неформального сектора	3		4		5	6	

Відповідно до номерів комірок, проставлених у таблиці, для розрахунку обсягів відповідної зайнятості включаються категорії:

- неформальний сектор: 3+4+5+6;
- неформальна зайнятість: 1+2+ 3+4+5+6
- неформальна зайнятість за межами неформального сектору: 1+2

На основі абсолютних значень вищезазначених показників можуть визначатися такі відносні показники:

1. Рівень неформальної зайнятості населення ($P_{нз}$):
 $P_{нз} = N_3 / Z \times 100\%$,
де Z – загальна кількість зайнятого населення у віці 15-70 років.
 N_3 – кількість неформально зайнятого населення.
2. Рівень участі населення в неформальному секторі економіки ($P_{нс}$)
 $P_{нс} = N_c / Z \times 100\%$,

де N_c – кількість населення, зайнятого у неформальному секторі економіки.
3. Рівень неформальної зайнятості населення за межами неформального сектора ($P_{зм}$)
 $P_{зм} = N_{зм} / Z \times 100\%$,
де $N_{зм}$ – кількість неформально зайнятого населення за межами неформального сектору.

Упровадження блоку запитань щодо неформальної зайнятості до програми обстеження ЕАН дозволить значно розширити характеристики зайнятого населення за секторами економіки, характером зайнятості (формальна та неформальна) за статтю, типом поселення, освітнім рівнем, статусом зайнятості, віковими групами тощо.

Інформація щодо кількості зайнятого населення за секторами економіки, характером зайнятості й основними характеристиками у I кварталі 2012 року, що була отримана за результатами модульного обстеження, представлена в додатку 3.

VI. Приклад розрахунку.

На основі результатів модульного обстеження за I квартал 2012 року отримано такі дані:

(тис.осіб)

Тип виробничих одиниць	Робочі місця згідно зі статусом зайнятості						
	самозайняті (уключаючи осіб, що працювали спільно з партнерами)		роботодавці		безкоштовно працюючі члени сім'ї	наймані працівники	
	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість
Підприємства формального сектора	0,0	571,8	0,0	204,1	22,0	2456,4	13732,4
Підприємства неформального сектора	2590,0	0,0	9,2	0,0	47,1	407,3	0,0

Із зазначеного розподілу отримуємо абсолютні значення показників.

Кількість населення, зайнятого у неформальному секторі економіки

$$N_c = 2590,0 + 9,2 + 47,1 + 407,3 = 3053,6 \text{ тис. осіб.}$$

Загальна кількість неформально зайнятого населення

$$N_z = 22,0 + 2456,4 + 2590,0 + 9,2 + 47,1 + 407,3 = 5532,0 \text{ тис. осіб.}$$

Кількість неформально зайнятого населення за межами неформального сектора

$$N_{zm} = 22,0 + 2456,4 = 2478,4 \text{ тис.осіб.}$$

Розраховуємо відносні показники, ураховуючи що загальна кількість зайнятого населення віком 15-70 років у I кварталі 2012 року складала 20040,3 тис. осіб

1. Рівень неформальної зайнятості населення (P_{нз}):

$$P_{нз} = N_z / Z \times 100\% = 5532,0 / 20040,3 = 27,6\%$$

2. Рівень участі населення в неформальному секторі (P_{нс})

$$P_{нс} = N_c / Z \times 100\% = 3053,6 / 20040,3 \times 100\% = 15,2\%$$

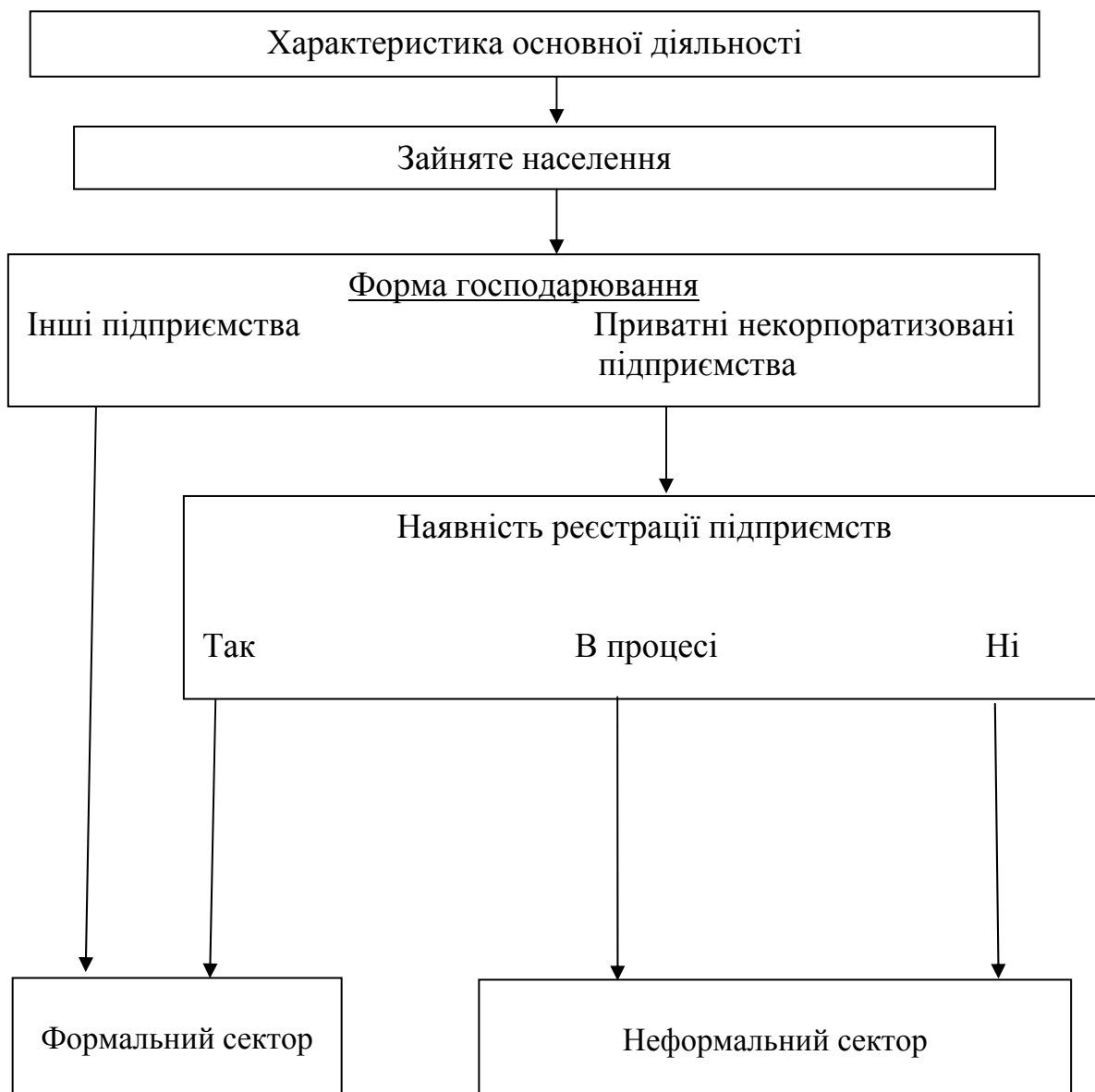
3. Рівень неформальної зайнятості населення за межами неформального сектора (P_{зм}).

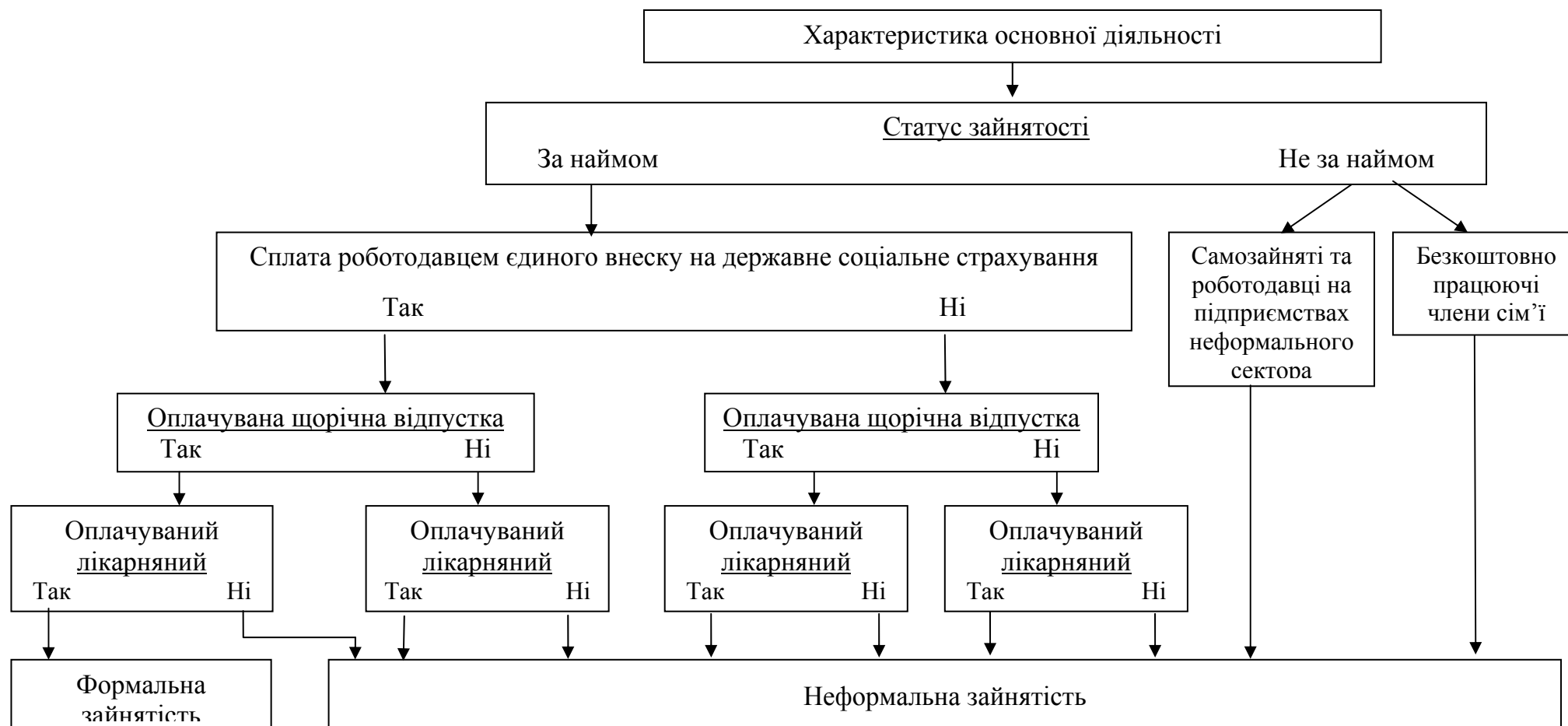
$$P_{зм} = N_{zm} / Z \times 100\% = 2478,4 / 20040,3 \times 100\% = 12,4\%$$

Перелік джерел.

1. Класифікація інституційних секторів економіки України, затверджена наказом Держкомстату України від 18 квітня 2005 року № 96, зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Держкомстату України від 1 вересня 2005 року №249/ Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності, 2005, 07, 7;Юридичний вісник України, 2005, 07, 29
2. Резолюція, относящаяся к Международной классификации статуса занятых: 15-я Международная конференция статистиков труда (28 января 1993 г.) // Современные международные рекомендации по статистике труда. - М.: Финстатинформ, 1994. - с. 166-175.
3. Методологічні положення класифікації та аналізу економічної активності населення, затверджені наказом Держкомстату України від 19.01.2011 №12
4. International Labour Office (2000): Resolution concerning statistics of employment in the informal sector, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians (January 1993); in: Current International Recommendations on Labour Statistics, 2000 Edition; International Labour Office, Geneva, 2000
5. International Labour Office (2003): Guidelines concerning a statistical definition of informal employment, endorsed by the Seventeenth International Conference of Labour Statisticians (November-December 2003); in: Seventeenth International Conference of Labour Statisticians (Geneva, 24 November - 3 December 2003), Report of the Conference; Doc. ICLS/17/2003/R;International Labour Office, Geneva, 2003
6. R. Hussmanns: Measurement of the informal economy – From employment in the informal sector to informal employment; Geneva, 2004
7. The Informal Economy and Decent Work: A Policy Resource – Employment Policy Retreat / Employment Policy Department Presentation. – Geneva: ILO, 13 September 2011.
8. Resolution concerning decent work and the informal economy / The General Conference of the International Labour Organization, meeting in its 90th Session, 2002. – Geneva: International Labour Office, 2002. – 10 p.
9. Decent work and the informal economy / International Labour Conference, 90th Session, 2002. – Report VI. – Geneva: International Labour Office, 2002. – IV + 130 p.
10. Measuring Informality: a Statistical Manual on the informal sector and informal employment (Pre-edited version). – Geneva: ILO, 05 June 2012.
11. Decent work and the transition to formalization : recent trends, policy debates and good practices / International Labour Office. – Geneva: ILO, 2008. – 93 p.
12. Decent work indicators: concepts and definitions: ILO manual/ International Labour Office – First edition. – Geneva: ILO, 2012. – 174 p.

Порядок визначення зайнятості у неформальному секторі

Порядок визначення неформальної зайнятості

Характеристика зайнятого населення за секторами економіки та характером зайнятості у I кварталі 2012 року
(за матеріалами модульного вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань неформальної зайнятості)

Таблиця 1

Зайняте населення за секторами економіки та статусами зайнятості

	Кількість зайнятого населення			Працюючі за наймом		Роботодавці		Самозайняті *		Безкоштовно працюючі члени сім'ї	
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього. тис.осіб.	20040,3	5532,0	14508,3	2863,7	13732,4	9,2	204,1	2590,0	571,8	69,1	-
у тому числі на підприємствах формального сектора, тис.осіб	16986,7	2478,4	14508,3	2456,4	13732,4	-	204,1	-	571,8	22,0	-
у %	84,8	44,8	100,0	85,8	-	-	100,0	2590,0-	100,0	31,8	
неформального сектора	3053,6	3053,6	-	407,3	-	9,2	-	100,0	-	47,1	-
у %	15,2	55,2	-	14,2	-	100	-	-	-	68,2	-

* з урахуванням осіб, які працювали спільно з партнерами

Зайняте населення за статусами зайнятості, статтю, місцем проживання та секторами економіки

(тис.осіб)

	Кількість зайнятого населення			Неформальний сектор			Формальний сектор		
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього	20040,3	5532,0	14508,3	3053,6	3053,6	-	16986,7	2478,4	14508,3
Наймані працівники	16596,1	2863,7	13732,4	407,3	407,3	-	16188,8	2456,4	13732,4
Самозайняті **	3444,1	2668,3	775,9	2646,3	2646,3	-	797,8	22,0	775,9
Жінки	9838,5	2525,8	7312,7	1468,0	1468,0	-	8370,5	1057,8	7312,7
Наймані працівники	8131,7	1135,2	6996,4	87,1	87,1	-	8044,6	1048,2	6996,4
Самозайняті**	1706,9	1390,6	316,3	1381,0	1381,0	-	325,9	9,6	316,3
Чоловіки	10201,7	3006,2	7195,6	1585,6	1585,6	-	8616,2	1420,6	7195,6
Наймані працівники	8464,5	1728,5	6736,0	320,2	320,2	-	8144,3	1408,3	6736,0
Самозайняті**	1737,3	1277,7	459,6	1265,3	1265,3	-	471,9	12,3	459,6
Міські поселення	13974,3	2600,8	11373,5	611,8	611,8	-	13362,4	1989,0	11373,5
Наймані працівники	12877,0	2189,0	10687,9	216,7	216,7	-	12660,3	1972,3	10687,9
Самозайняті**	1097,3	411,8	685,5	395,1	395,1	-	702,2	16,6	685,5
Сільська місцевість	6066,0	2931,2	3134,8	2441,8	2441,8	-	3624,2	489,4	3134,8
Наймані працівники	3719,2	674,7	3044,5	190,6	190,6	-	3528,6	484,1	3044,5
Самозайняті**	2346,8	2256,5	90,3	2251,2	2251,2	-	95,7	5,3	90,3

** включаючи роботодавців та безкоштовно працюючих членів сім'ї

Зайняте населення віковими групами, статтю та секторами економіки

(тис.осіб)

	Кількість зайнятого населення			Неформальний сектор			Формальний сектор		
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього	20040,3	5532,0	14508,3	3053,6	3053,6	-	16986,7	2478,4	14508,3
15-24 років	1969,8	706,3	1263,5	375,2	375,2	-	1594,6	331,1	1263,5
25-29 років	2796,5	767,7	2028,8	322,2	322,2	-	2474,3	445,5	2028,8
30-34 років	2593,4	642,8	1950,6	292,4	292,4	-	2301,0	350,4	1950,6
35-39 років	2610,0	649,4	1960,6	307,2	307,2	-	2302,8	342,1	1960,6
40-49 років	4987,9	1171,2	3816,7	590,7	590,7	-	4397,2	580,5	3816,7
50-59 років	4016,2	1032,9	2983,3	650,7	650,7	-	3365,4	382,1	2983,3
60-70 років	1066,5	561,7	504,8	515,1	515,1	-	551,4	46,6	504,8
Жінки	9838,5	2525,8	7312,7	1468,0	1468,0	-	8370,5	1057,8	7312,7
15-24 років	835,7	286,0	549,7	160,1	160,1	-	675,5	125,9	549,7
25-29 років	1266,6	306,2	960,4	139,9	139,9	-	1126,6	166,3	960,4
30-34 років	1226,6	274,7	951,9	124,8	124,8	-	1101,8	149,9	951,9
35-39 років	1313,9	298,5	1015,4	140,9	140,9	-	1172,9	157,6	1015,4
40-49 років	2603,4	531,1	2072,3	256,0	256,0	-	2347,3	275,1	2072,3
50-59 років	2011,5	507,1	1504,4	351,8	351,8	-	1659,7	155,4	1504,4
60-70 років	581,0	322,2	258,8	294,4	294,4	-	286,6	27,8	258,8
Чоловіки	10201,7	3006,2	7195,6	1585,6	1585,6	-	8616,2	1420,6	7195,6
15-24 років	1134,2	420,3	713,8	215,1	215,1	-	919,1	205,3	713,8
25-29 років	1530,0	461,5	1068,5	182,3	182,3	-	1347,7	279,2	1068,5
30-34 років	1366,8	368,1	998,7	167,6	167,6	-	1199,2	200,5	998,7
35-39 років	1296,1	350,8	945,3	166,3	166,3	-	1129,8	184,5	945,3
40-49 років	2384,5	640,1	1744,4	334,6	334,6	-	2049,9	305,4	1744,4
50-59 років	2004,7	525,7	1478,9	299,0	299,0	-	1705,7	226,8	1478,9
60-70 років	485,5	239,6	246,0	220,7	220,7	-	264,8	18,8	246,0

Зайняте населення за освітою, місцем проживання та секторами економіки

(тис.осіб)

	Кількість зайнятого населення			Неформальний сектор			Формальний сектор		
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього	20040,3	5532,0	14508,3	3053,6	3053,6	-	16986,7	2478,4	14508,3
Повна вища	5603,7	601,7	5002,0	165,3	165,3	-	5438,4	436,4	5002,0
Базова вища	179,1	21,2	157,9	9,5	9,5	-	169,6	11,7	157,9
Неповна вища	4218,3	823,2	3395,1	389,1	389,1	-	3829,2	434,1	3395,1
Повна загальна середня	8959,9	3423,2	5536,7	1946,6	1946,6	-	7013,3	1476,6	5536,7
Базова загальна середня	1049,1	634,9	414,1	515,4	515,4	-	533,6	119,5	414,1
Початкова загальна	30,3	27,7	2,6	27,7	27,7	-	2,6	0,0	2,6
Міські поселення	13974,3	2600,8	11373,5	611,8	611,8	-	13362,4	1989,0	11373,5
Повна вища	4932,5	483,5	4448,9	68,6	68,6	-	4863,8	414,9	4448,9
Базова вища	125,8	9,7	116,1	1,4	1,4	-	124,5	8,3	116,1
Неповна вища	3200,4	494,5	2705,9	124,4	124,4	-	3076,0	370,1	2705,9
Повна загальна середня	5346,7	1469,3	3877,4	368,5	368,5	-	4978,2	1100,8	3877,4
Базова загальна середня	362,1	139,5	222,6	44,7	44,7	-	317,4	94,8	222,6
Початкова загальна	6,8	4,2	2,6	4,2	4,2	-	2,6	0,0	2,6
Сільська місцевість	6066,0	2931,2	3134,8	2441,8	2441,8	-	3624,2	489,4	3134,8
Повна вища	671,2	118,2	553,0	96,6	96,6	-	574,6	21,6	553,0
Базова вища	53,2	11,5	41,7	8,1	8,1	-	45,1	3,4	41,7
Неповна вища	1017,9	328,7	689,2	264,7	264,7	-	753,2	64,0	689,2
Повна загальна середня	3613,2	1953,8	1659,3	1578,1	1578,1	-	2035,1	375,8	1659,3
Базова загальна середня	687,0	495,4	191,5	470,7	470,7	-	216,2	24,7	191,5
Початкова загальна	23,5	23,5	-	23,5	23,5	-	-	-	-

Зайняте населення за видами економічної діяльності та секторами економіки

(тис. осіб)

	Кількість зайнятого населення			Неформальний сектор			Формальний сектор		
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього	20040,3	5532,0	14508,3	3053,6	3053,6	-	16986,7	2478,4	14508,3
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство. Рибальство									
рибництво	3564,0	2627,3	936,7	2506,9	2506,9	-	1057,0	120,4	936,7
Добувна промисловість	662,6	10,2	652,5	8,0	8,0	-	654,6	2,1	652,5
Переробна промисловість	2811,9	315,7	2496,3	25,1	25,1	-	2786,8	290,5	2496,3
Виробництво та розподілення електроенергії газу та води	587,9	15,2	572,8	5,0	5,0	-	582,9	10,1	572,8
Будівництво	1196,1	636,0	560,0	294,9	294,9	-	901,2	341,1	560,0
Оптова й роздрібна торгівля	3419,1	1174,4	2244,7	60,6	60,6	-	3358,5	1113,8	2244,7
Діяльність готелів та ресторанів	384,0	94,0	290,0	0,7	0,7	-	383,3	93,3	290,0
Діяльність транспорту та зв'язку	1408,6	195,6	1213,0	27,5	27,5	-	1381,1	168,0	1213,0
Фінансова діяльність	350,4	13,2	337,2	-	-		350,4	13,2	337,2
Операції з нерухомим майном	775,7	115,8	659,9	12,7	12,7	-	763,1	103,2	659,9
Державне управління	1045,2	12,1	1033,2	3,9	3,9	-	1041,3	8,1	1033,2
Освіта	1731,8	30,1	1701,7	4,0	4,0	-	1727,8	26,1	1701,7
Охорона здоров'я	1424,3	43,0	1381,3	6,9	6,9	-	1417,4	36,1	1381,3
Інші види економічної діяльності	678,7	249,4	429,0	97,4	97,4	-	581,3	152,4	429,0

Зайняте населення за професійними групами та секторами економіки

(тис.осіб)

	Кількість зайнятого населення			Неформальний сектор			Формальний сектор		
	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість	усього	неформальна зайнятість	формальна зайнятість
Усього	20040,3	5532,0	14508,3	3053,6	3053,6	-	16986,7	2478,4	14508,3
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	1658,7	128,9	1529,7	9,6	9,6	-	1649,1	119,4	1529,7
Професіонали	2946,7	145,6	2801,1	18,7	18,7	-	2928,0	126,9	2801,1
Фахівці	2392,5	162,9	2229,6	26,5	26,5	-	2366,0	136,4	2229,6
Технічні службовці	664,6	40,0	624,6	2,0	2,0	-	662,7	38,0	624,6
Працівники сфери торгівлі та послуг	3119,9	954,4	2165,5	68,9	68,9	-	3051,0	885,5	2165,5
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	197,7	42,1	155,6	25,7	25,7	-	172,0	16,4	155,6
Кваліфіковані робітники з інструментом	2386,0	670,3	1715,7	240,6	240,6	-	2145,3	429,7	1715,7
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування	2350,4	386,0	1964,5	46,8	46,8	-	2303,6	339,2	1964,5
Найпростіші професії	4323,8	3001,8	1321,9	2614,8	2614,8	-	1709,0	387,1	1321,9